

LEGAL ISSUES OF EPIDEMIC SAFETY DUE TO THE PANDEMIC COVID-19 AND THE WAR IN UKRAINE

Gutorova N. O., Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T. O.

INTRODUCTION

The security sphere is vital for all society and individuals. Protecting national security is a priority for every state. National security is a broad concept with many components, including public health and epidemic safety. The state must take care of public health, including preventing diseases, injuries, disability, and death, promoting a healthy lifestyle, and preserving a healthy environment and living conditions for present and future generations¹. That is why epidemic safety occupies a special place in the structure of national security, which is based on the protection of public health, including outbreaks and further spread of infectious diseases by the state's territory.

The experience of fighting the COVID-19 pandemic has shown how vital epidemic safety is for each country. Furthermore, it is not just about saving the lives and health of millions of people. The economic crisis engulfed the whole world. At the same time, we had a crisis in the tourism sector, restricting access to proper and quality education and temporarily restricting freedom of movement. The restrictions on human rights and freedoms were significant, and many countries introduced them in violation of the law. With the increase in the number of mental and psychiatric diseases, the following problems of economic character are a partial list of the negative consequences of this pandemic. In order to prevent these consequences or reduce them to a minimum, the state must have a properly developed system of measures to contain the epidemic and pandemic. That is why they especially need proper legal regulation.

---

¹ Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я : операційний посібник / Ляшко В., Півень Н., Брага М. та ін.. 62 с. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf

Today, there are three levels of legal regulation of epidemic safety as an element of national security:

- 1) legal regulation of the usual state of epidemic safety;
- 2) legal regulation of the state (mode) of the epidemic as a kind of emergency;
- 3) legal regulation of a state of emergency declared in connection with an epidemic (pandemic).

This study is devoted to issues that arise precisely at the last (third) level of legal regulation of epidemic safety, when, as a result of an epidemic or pandemic, the state must declare a state of emergency. In addition, Ukraine has a large-scale war, started by the Russian Federation on February 24, 2022, and martial law. These, as well as many other factors, indicate an even more significant deterioration in the country is already the somewhat unfavorable epidemic situation, which determines the relevance of the chosen topic.

1. Epidemic safety as a component of national security: changing vectors

Since the 17th-18th centuries, many countries have agreed that the state's primary goal was ensuring society's common good and security². An analysis of the Law «On the National Security of Ukraine» shows that the basis of the national security of our state is the protection of its national interests and the preservation of national values. At the same time, the national interests of Ukraine cover the vital interests of the individual, society, and the state. Their implementation ensures the state sovereignty of Ukraine, its progressive democratic development, as well as safe living conditions, and the well-being of its citizens³.

Ukrainian researchers often narrow down the range of components of the national security of Ukraine, bypassing epidemic safety in their

---

² Мартиненко В. В. Еволюція теоретичних підходів до визначення понять «національна безпека» та «економічна безпека». Концептуальні засади економічного і правового забезпечення безпеки держави в умовах євроінтеграції: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса-Черкаси, 28–29 квітня 2015 р.). Одеса, 2015. С. 56.

³ Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>

studies⁴. During the COVID-19 pandemic, this issue was raised in Ukrainian scientific literature only in isolated cases. So, in the monograph of Vlasyuk A.S., «National Security of Ukraine: Evolution of Domestic Policy Problems,»⁵ as well as in the joint research «National Security of Ukraine (methodological aspects, state and development trends)»⁶, the importance of epidemic security as a component of overall national security was noted. However, given the chosen research subject, the authors do not adequately highlight the conceptual model of epidemic safety. In the joint research «Fundamentals of Biosafety (Environmental Component),» biosafety in general and epidemic safety, in particular, are recognized as national security priorities⁷, but this work is more concerned with non-legal problems of their functioning and provision.

---

⁴ Копанчук В. О. Екологічна безпека як складова національної безпеки України: сучасні концепції та підходи. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Державне управління*. 2020. № 2. С. 45-49 ; Матвієнків С. , Воробець Н. Національна безпека в сучасній Україні. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2019. Вип. 13. С. 104-110 ; Панченко О. А. Інформаційна безпека в контексті викликів і загроз національній безпеці. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 2 (45). С. 57-63 ; Пилипчук В., Дзьобань О. Глобальні виклики й загрози національній безпеці в інформаційній сфері. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 3 (78). С. 43-52 ; Подковенко Т. Національна безпека України: аксіологічний та правовий аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. № 1 (25)/2021. DOI:10.35774/arp2021.01.011 С. 13. С. 11-18 ; Національна безпека держави: філософсько-правовий і соціально-економічний аналіз : монографія / Бліхар В., Бліхар М., Копитко М. та ін. Хмельницький: Вид-во ХУУП ім. Л. Юзькова, 2021. 404 с. ; Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2021. 776 с. ; Фурашев В. М. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки України. *Інформація і право : наук. журн.* 2014. № 1. С. 59-67. ; Чалапко В.В. Інформаційна безпека: до проблеми місця й ролі в системі національної безпеки. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2021. № 4(51). С. 83-95.

⁵ Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. Київ : НІСД, 2016. 528 с.

⁶ Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. для вищих навч. закладів / Н. Р. Нижник [та ін]. К. : Преса України, 2000. 304 с.

⁷ Основи біобезпеки (екологічний складник) : навч. посіб. / Л.П. Новосельська, Т.Г. Іващенко, В. П. Гандзюра, О.П. Кулінич ; за заг. наук. ред. д.б.н. О. І. Бондаря. К. : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 180 с.

Moreover, the above developments have a tangible element of archaization of the provisions taken as a basis and the empirical base. In the doctoral thesis, the other researcher Klantz A.I. also deserves attention. The author revealed the crisis determinants of the functioning of healthcare and showed a potential threat to the state's national security. Among such threats, he includes economic, political threats, threats of an environmental crisis, and other threats, among which he singles out the danger of large-scale epidemics. However, it should be noted that, despite a deep analysis of public health, the author did not pay due attention to the danger of large-scale epidemics⁸.

The emergence of the coronavirus pandemic has become the impetus for new scientific research, in which biosecurity and epidemic safety has rightly become considered critical, independent elements of national security⁹.

If we turn to analyze the researchers of authors from countries outside the post-Soviet space, we can see a different approach to solving this issue. Unlike Ukrainian researchers, the analysis of the studies of W. Aldis, G. Cecchine, S. E. Davies, D. P. Fidler, J. G. Hodge, M. Moore, S. Peterson, A. T. Price-Smith, B. M. Popkin, D. P. Fidler,

---

⁸ Кланца А.І. Охорона здоров'я як структурна складова національної безпеки держави : дис. ... докт. наук з держ. управл. : 25.00.02. Київ, 2019. С. 484-485.

⁹ Андрощук Г. О. Національна безпека: охорона здоров'я, пандемія (COVID-19) і світова торгівля підробленими фармпрепаратами (ч. 1). *Наука, Технології, інновації*. 2021. № 1(17). С. 52-61 ; Андрощук Г. О. Національна безпека: охорона здоров'я, пандемія (COVID-19) і світова торгівля підробленими фармпрепаратами (ч. 2). *Наука, Технології, інновації*. 2021. № 2(18). С. 52-62 ; Величко М. В. Принципи біологічної безпеки та біологічного захисту як засади фундаментальної основи державної системи протидії біологічним загрозам національній безпеці України. *Юридична Україна*. 2021, № 2. С. 19-30. DOI 10.37749/2308-9636-2021-2(218)-3 ; Михайліченко Т. О. Епідемічна безпека як складова частина національної безпеки. *Реформування кримінального законодавства крізь призму історичного набання* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 18 берез. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 82-85 ; Шевчук О.М. COVID-19 як загроза національній безпеці України (COVID-19 as a threat to the national security of Ukraine). *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2021 С. 210-213. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-1/51>

K. Weidenaar¹⁰, shows that they consider epidemic safety as an element of national security.

It seems that the issue of epidemiological safety is highly urgent, and the state must consider it when protecting national interests. So what are the challenges facing Ukraine today that confirm the thesis: «epidemic safety is a component of national security»?

1. Even before the start of the war, Ukraine was one of the countries with high rates of tuberculosis (TB). Only in 2021 was it possible not to cross the epidemic threshold (50 cases per 100,000 population). If in June 2021, 1,542 cases of TB were registered¹¹, then in June 2022 – 1,735 cases¹². This indicator is projected to grow. Ukraine had a challenging situation with the spread of HIV and other sexually transmitted diseases. According to recent data collected through the Dublin Declaration survey in 2022, an estimated 75% of the 244,900 people living with HIV in Ukraine were diagnosed, 62% were receiving antiretroviral treatment, and 58% were virally suppressed¹³. We should not forget about the COVID-

---

¹⁰ Aldis W. Health security as a public health concept: a critical analysis. *Health Policy and Planning*. vol. 23, No. 6, (2008), P. 369-375. ; David P Fidler. Public Health and National Security in the Global Age: Infectious Diseases, Bioterrorism, and Realpolitik. 35 *George Washington International Law Review* 787. 2003. URL: <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/416> ; James G. Hodge, Kim Weidenaar. Public Health Emergencies as Threats to National Security. *Journal Of National Security Law & Policy*. 2017. Vol. 9. P. 81-94. URL: https://jnspl.com/wp-content/uploads/2017/04/Public_Health_Emergencies_as_Threats_to_National_Security_FINAL.pdf ; Susan Peterson. Epidemic Disease and National Security. *Security Studies*. 2002. 12(2). pp. 43-81 DOI:10.1080/09636410212120009 ; Andrew T. Price-Smith. The Health of Nations: Infectious Disease, Environmental Change, and Their Effects on National Security and Development. 1 *Pierce L. Rev.* 129. 2002. DOI:10.7551/mitpress/3454.001.0001 ; Barry M. Popkin. Is the Obesity Epidemic A National Security Issue Around The Globe? *Curr Opin Endocrinol Diabetes Obes.* 2011 Oct; 18(5). P. 328–331. doi:10.1097/MED.0b013e3283471c74

¹¹ Статистика ВІЛ і ТБ в Україні: червень 2021 р. 13.07.2021. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://phc.org.ua/news/statistika-vil-i-tb-v-ukraini-cherven-2021-roku>

¹² Статистика ВІЛ і ТБ в Україні: червень 2022 р. 11.07.2022. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://www.phc.org.ua/news/statistika-vil-i-tb-v-ukraini-cherven-2022-roku>

¹³ European Centre for Disease Prevention and Control. Operational considerations for the provision of the HIV continuum of care for refugees from Ukraine in the EU/EEA. 5 July 2022. Stockholm: ECDC; 2022. // URL: <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Operational-considerations-provision-HIV-care-for-Ukraine-refugees.pdf> (Дата звернення – 14 серпня 2022 р.)

19 pandemic, which is also raging in Ukraine. Thus, as of February 21, 2022, 5 regions of Ukraine had the red (highest) level of epidemic danger of the spread of the coronavirus disease, while another 4 received the yellow level (had an unfavorable epidemic situation)¹⁴. The monkeypox epidemic, which actively and rapidly began to spread worldwide, is also a cause for concern. The monkeypox outbreak has been declared a global health emergency by the WHO because more than 16,000 cases have now been reported from 75 countries¹⁵.

2. Ukraine has a large-scale war, which was started by the Russian Federation on February 24, 2022. Unfortunately, as a result of hostilities, some territories of Ukraine have been temporarily occupied. It should be noted that in these territories, the civilian population is limited in access to quality medical care (and sometimes wholly deprived of such access) due to the destruction of the medical infrastructure, the lack of medicines and medical devices, and the lack of medical personnel. First, this situation is expected to lead to interruption of treatment on TV, usually lasting about six months. In addition, it is unlikely that measures will be taken to identify new cases of morbidity. This situation will predictably lead to the growth of the TV epidemic in Ukraine, which was not overcome even before the start of the war. Second, people with HIV and other sexually transmitted infections will not receive antiretroviral therapy. This situation will negatively affect not only the health of these people but will also contribute to the further spread of this disease throughout the territory of our state. Another significant risk factor for spreading HIV and other sexually transmitted infections is sexual war crimes committed by Russian combatants in the occupied territories. Due to several factors, it is currently impossible to obtain complete statistics on such crimes. However, a sufficient number of reports about their commission are available in the media. The situation is further complicated because Russia, according to WHO, ranks first in Europe regarding the number of new HIV infections and has the highest rates of newly diagnosed HIV infections per 100 000 population – 40.8. In addition, the aggressor state does not cooperate with international organizations to exchange information on measures to control the spread of HIV / AIDS and does not

---

¹⁴ В Україні «червоними» залишається п'ять областей, «жовтих» – чотири. Укрінформ: Мультимедійна платформа іновлення України
<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3408290-v-ukraini-cervonimi-zalisautsa-pat-oblastej-zovtih-cotiri.html>

¹⁵ Plummer R. Monkeypox: WHO declares highest alert over outbreak. 23 July 2022. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/health-62279436>

correctly treat patients with these diseases¹⁶. Given this, the risk of HIV infection from combatants of the Russian Federation increases significantly.

3. The so-called diseases of war accompany any war. At present, there are prerequisites in Ukraine for the worsening of the epidemic situation due to hostilities, a large number of wounded, the constant destruction of civilian infrastructure, including healthcare facilities, the virtual cessation of anti-epidemic restrictions, a decrease in attention to vaccination and its impossibility in the temporarily occupied territories, a large concentration of people in bomb shelters, places of general residence temporarily displaced poor-quality food. Predictably, the following infectious diseases are expected to spread: a) cholera, intestinal infection, typhoid fever; b) hepatitis and tetanus; c) COVID-19, the pandemic of which is fraught with new dangerous waves; d) the so-called vaccine-preventable diseases, in particular poliomyelitis, measles, diphtheria, mumps, and others¹⁷. Due to the significant number of domestic animals (dogs and cats) abandoned during the evacuation of the civilian population, as well as farm animals, outbreaks of rabies are also predicted.

It is worth recalling the attempts of the Russian Federation to convince the international community of the functioning of bio laboratories on the territory of Ukraine, where biological weapons are produced, and the issuance of Resolution No. 14 of April 26, 2022, by the Chief State Sanitary Doctor of Russia without any indication of the source of such information. At the same time, paragraph 5 of this Resolution states that departments of the Office of the Federal Service for Supervision of Consumer Rights Protection and Human Welfare that border Ukraine and Crimea should expand monitoring of cholera. In addition, additional measures should be taken to ensure the necessary stocks of diagnostics, reagent kits, reagents, medicines, and personal protective equipment¹⁸.

---

¹⁶ European Centre for Disease Prevention and Control/WHO Regional Office for Europe. HIV/AIDS surveillance in Europe 2021 – 2020 data. Stockholm: ECDC; 2021. URL: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/hiv-aids-surveillance-europe-2021-2020-data>

¹⁷ Health Cluster Ukraine. Public Health Situation Analysis (PHSA). Last update – July 2022. // URL: <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/ukraine/document/ukraine-public-health-situation-analysis-phsa-long-form-01-aug-2022-en?fbclid=IwAR027OnZyoBDOldSuzydxPdOme3XW8WdzT3549LyRcyeHAWVlx09fJPF9I>

¹⁸ О дополнительных мерах по профилактике холеры в Российской Федерации : постановление главного государственного санитарного врача РФ от 26.04.2022 г. № 14. URL: <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1541662/>

No less noticeable in this context are reports from the Russian-occupied Ukrainian city of Mariupol about the threat of the spread of cholera there¹⁹. Is this not an attempt at the primitive use of biological weapons against Ukrainians? At the moment, this is an unanswered question.

4. It is also noteworthy that since 2010, the Stockholm International Peace Research Institute yearbooks have included a separate chapter on security threats from biological materials.

Progressive in this aspect are the provisions of the Military Doctrine of Ukraine as amended on September 24, 2015, No. 555/2015, and the Military Security Strategy of Ukraine of March 25, 2021, No. 121/2021. Thus, in the Military Doctrine of Ukraine, among the military-political challenges that could develop into a threat of using military force against Ukraine, the proliferation of weapons of mass destruction was also mentioned²⁰. The Military Security Strategy states that at the global level, the main aspects of military security are the destruction of the international security system created after the Second World War. It is essential to increase the level of uncertainty and unpredictability of the security environment, which is characterized, in particular, by threats of emergencies, including those caused by epidemics and the spread of international terrorism and crime, the threat of the spread of weapons of mass destruction²¹. This approach is commendable since biological weapons are a type of weapon of mass destruction, and the latter uses infectious agents to spread infectious diseases. Biological weapons can operate precisely by infecting the population with pathogens and other biological agents, including viruses. Thus, these legal acts indirectly

---

¹⁹ Emergency in Ukraine : External Situation Report #16, published 30 June 2022. World Health Organization. 2022. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-EURO-2022-5152-44915-65208> ; Загородній М. У Маріуполі критична ситуація через масові поховання та відсутність питної води – головний лікар. *Українська правда*. 06.06.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2022/06/6/248969/> ; Hunder M. Cholera and other diseases could kill thousands in Ukraine's Mariupol – mayor. June 10, 2022. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/cholera-other-diseases-could-kill-thousands-ukraines-mariupol-mayor-2022-06-10/>

²⁰ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента України; Доктрина від 24.09.2015 № 555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/555/2015>

²¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України; Стратегія від 25.03.2021 № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/121/2021>

indicate the need to ensure a safe level of epidemic well-being of the population.

The consequences of the spread of hazardous diseases can be clearly seen in connection with the COVID-19 pandemic.

Today, there is an urgent need to develop and implement a unified act that would legally regulate the system of anti-epidemic measures and would be aimed at reducing biological risks to an acceptable degree; consolidating and improvement of national legislation in the field of biosafety, its harmonization with EU standards and other international standards; coordination of interaction between central executive authorities, departments, agencies and services, local governments in emergencies associated with a biological threat.

Based on the previous, it should be noted that the current Ukrainian legislation indicates the need to include epidemic safety as an independent element in the components of the national security of Ukraine. The experience of recent years has clearly shown the need to change the vectors of attention: a prosperous state cannot exist without ensuring the proper level of public health, which, in turn, manifests itself through the epidemic well-being of the population.

2. Epidemic safety during the COVID-19 pandemic: international and Ukrainian experience of legal regulation

The COVID-19 pandemic has proved that the population's health is the key to the functioning of all vital areas and processes in every state. It includes all spheres, from the effective operation of state bodies to the state of the economy. It revealed significant consequences of the spread of hazardous infections and the lack of proper legal regulation to ensure society responds to the epidemic in emergency conditions and stabilizes it.

The world, faced with the rapid spread of coronavirus infection, began to try to curb it. First, on January 30, 2020, WHO declared the 2019-nCoV-2 coronavirus outbreak a public health emergency of international concern, and already on January 31, 2020, it issued the «Global Surveillance for human infection with novel coronavirus (2019-nCoV): interim guidance» to the Member States where it provided recommendations aimed at preventing an outbreak and the rapid spread of new infection in their territories²². After that, the WHO issued several other recommendations, which are periodically supplemented and

---

²² Global Surveillance for human infection with novel coronavirus (2019-nCoV): interim guidance, 31 January 2020. World Health Organization. Available at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330857>

adjusted, taking into account new information (for example, Global surveillance for COVID-19 caused by human infection with COVID-19 virus: interim guidance, 20.03.2020; Considerations in adjusting public health and social measures in the context of COVID-19: interim guidance, 04/16/2020; Public health surveillance for COVID-19: interim guidance, 08/07/2020, and others).

On March 11, 2020, a COVID-19 pandemic was declared. However, it should be noted that at that time, each state of the world was ready to fight this virus in different ways: some better, others worse; some states generally decided to develop collective immunity (for example, Sweden, Japan)²³.

At the same time, critical issues in the field of principles and basic principles of international cooperation on this issue became the subject of discussion by the UN General Assembly, after which several resolutions were adopted on combating the spread of COVID-19, such as: 1) Global solidarity to fight the coronavirus disease 2019 (COVID-19), 03.04.2020; 2) International cooperation to ensure global access to medicines, vaccines and medical equipment to face COVID-19, 20.04.2020; 3) Comprehensive and coordinated response to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic, 11.09.2020; 4) United response against global health threats: combating COVID-19, 11.09.2020; 5) Special session of the General Assembly in response to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic, 05.11.2020; 6) Strengthening national and international rapid response to the impact of the coronavirus disease (COVID-19) on women and girls, 16.12.2020; 7) Women and girls and the response to the coronavirus disease (COVID-19, 16.12.2020; 8) Strengthening of the coordination of emergency humanitarian assistance of the United Nations, 03.12.2021; 9) White Helmets Commission: participation of volunteers in the activities of the United Nations in the field of humanitarian relief, rehabilitation and technical cooperation for development, 03.12.2021; 10) Safety and security of humanitarian personnel and protection of United Nations personnel, 03.12.2021; 11) International cooperation on humanitarian assistance in the field of natural disasters, from relief to development, 03.12.2021; 12) Resolution № 2565, 26.02.2021, and others.

In turn, most states urgently strengthened state control over migration processes, imposed a ban on the export of medicines, medical supplies, and equipment, and restricted trade, tourism, and services to protect against the importation, outbreak, and spread of COVID-19, as well as

---

²³ Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*. 2020, № 73 (12 cz 2). P. 2759.

provide conditions and funds for prompt and high-quality response to their occurrence and spread, and others. Also, some countries have tightened administrative or criminal liability for violating the quarantine regime²⁴. Ukraine faced one of the most difficult situations due to the fact that at the time of the rapid spread of COVID-19, it did not have a functioning State Sanitary and Epidemiological Service. 26.02.2020 the post of Chief Sanitary and Epidemiological Doctor was restored in Ukraine. 03.03.2020 the first case was found, and since 10.03.2020 there has been a gradual increase in the number of new cases. After that 11.03.2020 the Cabinet of Ministers of Ukraine introduced quarantine from March 12. The Government 25.03.2020, due to the steady increase in the number of new cases, introduced a state of emergency throughout Ukraine, during which the authorities and civil protection services had to work in an enhanced mode and there was no provision for state intervention in the management of private companies or restrictions on the rights of citizens. 06.04.2020 due to the epidemic situation, new restrictive quarantine measures were introduced in Ukraine: a ban on visiting parks and recreation areas, mandatory wearing of masks in public places, persons over 60 years old were recommended to stay at home, which were subsequently extended until May 11 without mitigation. Subsequently, the Government presented a 5-stage plan for the country's quarantine. Finally, the quarantine rules in Ukraine have been changed: all regions were divided into green, yellow, orange and red zones, each of which provided for a different amount of quarantine restrictions (from 01.08.2020). Such measures, although difficult for society to accept, generally affected, in our view, the containment of the infection²⁵.

At the same time, it should be stated that in Ukraine, certain urgently adopted regulatory legal acts unbalanced their already imperfect system, and the establishment of restrictions on human rights and freedoms in certain aspects was unconstitutional and often did not comply with Ukraine's international obligations. Thus, several resolutions adopted on an emergency basis by the Cabinet of Ministers of Ukraine in the period from March to May 2020 to prevent the spread of the coronavirus COVID-19 on the territory of Ukraine unlawfully restricted certain rights and

---

²⁴ Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*. 2020, № 73 (12 cz 2). P. 2758.

²⁵ Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*, 2020, № 73 (12 cz 2). P. 2763.

freedoms of citizens. The Constitution of Ukraine allows the state to take such steps, but only in conditions of martial law or a state of emergency (Articles 41, 43, 64). However, on March 25, 2020, the Ukrainian government introduced a state of emergency throughout the country, which indicates the inadmissibility of the restrictions adopted by the authorities. This led to highly controversial law enforcement, as a result of which, on May 29, 2020, the Plenum of the Supreme Court appealed to the Constitutional Court of Ukraine with a submission on the constitutionality of establishing quarantine restrictions imposed by the Government and Parliament. As a result, the Plenum concluded that the essence and practical implementation of certain restrictions does not comply with the Constitution of Ukraine²⁶.

It should be noted that establishing restrictions on human rights and freedoms should also comply with the international obligations of Ukraine since the announcement of a pandemic and the adoption of restrictive measures by the relevant countries can be regarded as justified state interference in rights and freedoms. The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in Article 15 contains a mechanism for notifying the Secretary General of the Council of Europe of the legitimacy of further derogation from the state's obligations under the Convention. However, even the corresponding notification does not relieve the state of the obligation to take an extremely balanced attitude to the degree, duration and volume of such restrictions, given the need to maintain their compatibility with the provisions of the said Convention. Currently, there is no normative act in Ukraine linking the system of measures that the state can potentially take in cases of declaring a state of emergency or martial law with a system of guarantees, which are conventional obligations.

At the end of 2020, the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted Resolution No. 1236, «On the establishment of quarantine and the

---

²⁶ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів», положень частин першої, третьої статті 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»»: Рішення Конституційного суду України від 28.08.2020 № 10-р/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v010p710-20>

introduction of restrictive anti-epidemic measures in order to prevent the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by the SARS-CoV-2 coronavirus in Ukraine», which provides for measures that should be adhered to fight the pandemic. Although this Resolution before February 2022 had already been amended 38 times²⁷, it and the accompanying acts of Ukrainian legislation have allowed the government to take the situation under control. Continuing the policy of 4 zones on restrictive quarantine measures and actively introducing vaccination against coronavirus infection, authorities in 2021 generally managed to stabilize the epidemic situation in Ukraine.

However, since the beginning of active hostilities in Ukraine in February 2022, many people have been forced to spend hours and sometimes days in poorly ventilated shelters, often damp, cold, and generally unsuitable for an extended stay there. Neither the use of masks in such a situation nor the vaccination against coronavirus infection was discussed. To save as many people as possible without restricting their movement, the Ukrainian government initially changed the procedure for using a certificate confirming vaccination against acute respiratory disease COVID-19 (Resolution No. 229 of February 23, 2022)²⁸. Significant novelties were also introduced by the Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 369 and No. 372, dated March 26, 2022. In particular, during martial law, the division of regions into four quarantine zones was canceled, and consequently, the corresponding quarantine restrictive anti-epidemic measures were no longer applied. In addition, the mask regime has become not mandatory but only recommended²⁹. In general, as of August 10, 2022, Resolution No. 1236 has already been changed ten times since the beginning of active hostilities, most of which are aimed at easing restrictive measures. It seems that almost all quarantine restrictions have been lifted or suspended.

---

²⁷ Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік від 09.12.2020 № 1236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1236-2020-%D0%BF>

²⁸ Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236 і від 29 червня 2021 р. № 677 : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/229-2022-%D0%BF>

²⁹ Карантинні заходи. МОЗ України. URL: <https://covid19.gov.ua/karantynni-zakhody>

How did this affect the epidemic situation? At the beginning of March 27, 2022, the red level of the epidemic danger of the spread of coronavirus in the Transcarpathian, Ivano-Frankivsk, Lugansk, Rivne, and Khmelnytsky regions was canceled. However, COVID-19 did not disappear; it continued to run. Why did the Cabinet of Ministers of Ukraine weaken quarantine measures? The reasons for this decision should be recognized as the state's inability to keep official statistics on the incidence of COVID-19, as well as to monitor compliance with anti-epidemic measures due to hostilities and the presence of temporarily occupied territories, and the population's ability to comply with them under martial law. In addition, the Ukrainian government refused to purchase new doses of the coronavirus vaccine, which means that the vast majority of the population did not have time to receive a booster dose of the coronavirus vaccine.

According to the WHO Woldometer website, Ukraine has seen a traditional decrease in the number of patients since March 2022 and during the subsequent summer months, although the figures are lower than last year's figures during this period.³⁰ There may be several reasons for this. First of all, we can not be sure that this data regarding the incidence of coronavirus infection among Ukrainians is valid because:

a) part of the territories is still not under the control of Ukraine, and therefore, Ukrainian doctors do not fix the disease;

b) many people were forced to leave for other states; therefore, in case of their illness, they «fall into the statistical data» of foreign countries;

c) many people were forced to change their residence by moving to another region. Such persons do not always, being in a stressful and depressive state, take into account their state of health or go to medical institutions. As the Ministry of Health of Ukraine employees note, «people go to the doctor only when hospitalization is already required. Most cases of the disease are recorded in a conditionally safe area, where patients often go to the doctor»³¹;

d) the volume of testing for coronavirus infection has been significantly reduced.

---

³⁰ Coronavirus. Country Ukraine. URL: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/ukraine/>

³¹ Коронавірус в Україні: у МОЗ заявили, що рівень захворюваності зростає, є летальні випадки. 10.08.2022. Слово і діло : аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/08/10/novyna/suspilstvo/koronavirus-ukrayini-moz-zavyly-riven-zaxvoryuvanosti-zrostaye-ye-letalni-vypadky>

At the same time, the slowdown in vaccination rates and the continuation of hostilities increase the risk of a new wave of COVID-19 outbreaks. So, already on August 10, 2022, the Ministry of Health of Ukraine announced that the incidence rate is growing: over the past week (from August 1 to August 7, 2022), 3,893 new cases of infection were detected, which is 40% more than a week earlier (from July 25 to July 31, 2022). Fatal cases were also recorded during this period: 16 people died from complications of coronavirus, and a week earlier – 14 people³². At the same time, it should be noted that in July, the Ministry of Health, preparing for a new wave of the pandemic, allowed the introduction of a second booster dose of the vaccine for specific categories of people. This decision applies to people over 60, people with chronic medical conditions, and people aged 18-59 with medical conditions that increase the risk of severe COVID-19. During the same period, the United States transferred almost 500,000 doses of the coronavirus vaccine to Ukraine³³.

Particular attention should be paid to administrative and criminal liability for non-compliance with quarantine restrictions. At the beginning of the pandemic, these liabilities were considered essential to fighting against the spread of COVID-19 in Ukraine.

Administrative liability was introduced for such actions: the Codex about Administrative Offences of Ukraine was supplemented by Art. 44-3 «Violation of the Rules on Quarantine of People,» which imposed too severe penalties, and therefore, according to the analysis of the case law, in the vast majority of cases judges limited punishment to the announcement of oral remarks³⁴.

Criminal liability for the violation of sanitary and epidemiological norms (Art. 325 «Violation of Sanitary Rules and Norms for the Prevention of Infectious Diseases and Mass Poisoning» of the Criminal Code of Ukraine) has been strengthened by the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing

---

³² Коронавірус в Україні: у МОЗ заявили, що рівень захворюваності зростає, є летальні випадки. 10.08.2022. Слово і діло : аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/08/10/novyna/suspilstvo/koronavirus-ukrayini-moz-zayavyly-riven-zaxvoryuvanosti-zrostaye-ye-letalni-vypadky>

³³ США передали Україні майже 500 тисяч доз вакцини від коронавірусу. 25.07.2022. Слово і діло : аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/25/novyna/svit/ssha-peredaly-ukrayini-majzhe-500-tysyach-doz-vakcyny-koronavirusu>

³⁴ Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*. 2020, № 73 (12 cz 2), P. 2763.

the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)» № 530-IX. It was rightly negatively assessed by scientists (Yu.Yu. Zabuha, T.O. Mykhailichenko, S.V. Rak³⁵, O.O. Zhytnyi, V.V. Yemelianenko³⁶, Yu.A. Ponomarenko³⁷, Ye. Streltsov, L. Streltsov³⁸, and Yu.V. Filei³⁹, and others.). As evidenced by the analysis of judicial practice on the Unified State Register of Court Decisions portal, as of August 10, 2022, there are only two (!) convictions under Art. 325 of the Criminal Code refers to criminal liability for non-compliance with anti-epidemic measures⁴⁰.

It seems that strengthening administrative and criminal liability for violation of restrictive quarantine measures is not an effective means of curbing the spread of the disease among the population since «the preventive effect is not so much dependent on the severity of punishment, but rather on the inevitability of its application to the perpetrator as well as the attitude of the population to the quarantine restrictions and compliance in good faith.»⁴¹

---

³⁵ Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*. 2020, № 73 (12 cz 2). P. 2763.

³⁶ Zhytnyi Житний О. О., Смельяненко В. В. Проблеми дії у часі та просторі кримінально-правових засобів забезпечення епідемічної безпеки. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи* : матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. 316 с. С. 101-105.

³⁷ Пономаренко Ю. А. Про деякі законодавчі новели кримінальної відповідальності за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи* : матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. 316 с. С. 237-240.

³⁸ Стрельцов Є., Стрельцов Л. Корона-вірус і кримінальне право: парадоксальність чи доречність їх спільного аналізу? *Юридичний вісник України*. 2020. № 16-17. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/koronavirus-i-kryminalne-pravo-paradoksalnist-chy-dorechnist-yih-spilnogo-analizu/>

³⁹ Філей Ю. В. Ефективність кримінально-правової санкції за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325 КК України). *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи* : матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. 316 с. С. 288-290.

⁴⁰ See: Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 07.04.2021 р. у справі № 646/2261/21; Вирок Сумського районного суду Сумської області від 09.02.2021р. у справі № 587/164/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

⁴¹ Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*, 2020, № 73 (12 cz 2). P. 2766.

In general, we have to state that the current legal norms governing relations in the field of anti-epidemic security in Ukraine have not created an integral system. Lack of consistency creates problems in the legal support of counteracting the spread of hazardous infectious diseases and minimizing the negative consequences of epidemics in an emergency. In many cases, such regulation is fragmented, conflicting, and frequently changes. The absence of an algorithmically weighted mechanism for countering epidemic threats in the absence of a unified concept and a systematic approach significantly reduces the ability of the state to prevent infectious diseases and overcome the negative consequences of epidemics. In addition, the situation with COVID-19 has revealed many other shortcomings and gaps in the legal regulation of relations related to ensuring epidemic safety in Ukraine. So, according to A.S. Sidorenko, requires immediate improvement of the legal regulation of the work of medical workers during an epidemic, as well as ensuring their social protection⁴².

Another gap in legal regulation, the elimination of which is necessary for countering the epidemic, is the imperfect legal framework for regulating the production and circulation of medical devices (including protective suits, testing equipment, protective medical masks, and others), represented mainly by by-laws. There is no relevant special law today, and the Criminal Code of Ukraine does not provide for liability for the falsification of medical devices, which is a violation of the international legal obligations of Ukraine, which ratified the Council of Europe Convention on the counterfeiting of medical products and similar crimes involving threats to public health⁴³.

---

⁴² Сидоренко А.С. Загальні питання охорони праці медичних працівників в сучасних умовах. *Проблеми та стан дотримання і захисту прав людини в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 20-21 серпня 2021 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2021. С. 73-76 ; Сидоренко А.С. Безпека праці медичних працівників в умовах поширення пандемії COVID-19 (аналіз практичних рекомендацій міжнародних організацій). *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / редкол.: В. С. Батиргареева (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2021. Вип. 42. С. 60-66.

⁴³ Gutorova, N., Zhytnyi, O., Soloviov, O. Falsification of Medical Products: Criminal Law Mechanism Combating Threats to Public Health. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, LXXII (5 (I)), P. 856-861 ; Болдарь Г.Є. Імплементация положень Конвенції Ради Європи про підроблення медичної продукції та подібні злочини, що загрожують охороні здоров'я, у кримінальне законодавство України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021 № 53. С. 101-105 DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.20>

Such a situation with the legal support of anti-epidemic measures is unacceptable for a democratic, social and legal state since it contradicts international and national law norms. Therefore, there is an urgent need to develop and implement a unified legal regulation of the system of anti-epidemic measures aimed at managing risks and regulating the interaction of central executive authorities, departments, agencies, services, and local government in emergencies associated with the emergence of epidemic threats.

CONCLUSIONS

Based on the previous, the following conclusions must be drawn:

1) epidemic safety is an integral part of the national security of any state since it is based on the protection of such fundamental social values as human life and health;

2) the experience of combating the COVID-19 pandemic, both in Ukraine and in many other countries, has shown that the adoption of balanced, timely legal decisions by the state during an unfavorable epidemic situation allows for minimizing the harm done to the life and health of its citizens;

3) there is a need to revise Ukraine's national security paradigm. The COVID-19 pandemic, and subsequently a full-scale war, clearly demonstrated the need to create an effective mechanism to counter threats to public health, to overcome the biomedical, economic, social, humanitarian, and other consequences of the spread of hazardous infectious diseases;

4) Despite the COVID-19 pandemic and the war with the Russian Federation, which will further complicate the epidemic situation in Ukraine, there is still no regulation providing for a straightforward and well-coordinated mechanism for the actions of state authorities and local governments in cases of declaring a state of emergency in connection with the epidemic or a pandemic. It seems that it should spell out the actions of state authorities and local self-government to curb the spread of hazardous infectious diseases throughout Ukraine, both during an armed conflict and martial law. That is why one of the state's priorities is the development of such a normative act. An essential role in its creation should be played by thorough research in the field of epidemic safety, which should become the scientific basis for the creation of such an act;

5) This normative act should link the system of measures that the state can take in cases of declaring a state of emergency in connection with an epidemic or pandemic with the system of guarantees of human rights and

freedoms that constitute the Convention obligations of Ukraine. It should be noted that the regulatory legal acts urgently adopted in connection with the COVID-19 pandemic unbalanced the already imperfect system of legal regulation of epidemic safety, and the restrictions on human rights and freedoms established in them often did not comply with Ukraine's international obligations.

SUMMARY

This study is devoted to the legal regulation of measures taken by the state in the context of an epidemic or pandemic to stabilize an unfavorable epidemic situation. The place of epidemic safety in the structure of national security and its significance is considered. The factors that testify to the worsening of the epidemic situation during the armed conflict under martial law are analyzed. Attention was drawn to the fact that Ukraine has been experiencing this for several years in a row and, in all likelihood, will continue to experience the consequences of a pandemic and a full-scale Russian invasion. While the COVID-19 pandemic continues and a new wave is expected. An additional challenge is the threat of the spread of the so-called «diseases of war,» including vaccine-preventable ones, in particular diphtheria, tetanus, poliomyelitis, HIV/AIDS, tuberculosis, cholera, and others. As a result of the study, the urgent need to expand the components of the national security of Ukraine, the creation and adoption of a normative act providing for a clear and well-coordinated mechanism for the actions of state authorities and local self-government in cases of declaring a state of emergency in connection with an epidemic or pandemic has been proved.

REFERENCES:

1. Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я : операційний посібник / Ляшко В., Півень Н., Брага М. та ін. 62 с. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf
2. Мартиненко В. В. Еволюція теоретичних підходів до визначення понять «національна безпека» та «економічна безпека». Концептуальні засади економічного і правового забезпечення безпеки держави в умовах євроінтеграції: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса-Черкаси, 28–29 квітня 2015 р.). Одеса, 2015. С. 56–58.

3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>

4. Копанчук В. О. Екологічна безпека як складова національної безпеки України: сучасні концепції та підходи. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління*. 2020. N 2. С. 45-49.

5. Матвієнків С., Воробець Н. Національна безпека в сучасній Україні. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2019. Вип. 13. С. 104-110.

6. Національна безпека держави: філософсько-правовий і соціально-економічний аналіз: монографія / Бліхар В., Бліхар М., Копитко М. та ін. Хмельницький: Вид-во ХУУП ім. Л. Юзькова, 2021. 404 с.

7. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Х. : Право, 2021. 776 с.

8. Панченко О. А. Інформаційна безпека в контексті викликів і загроз національній безпеці. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 2 (45). С. 57-63.

9. Пилипчук В., Дзьобань О. Глобальні виклики й загрози національній безпеці в інформаційній сфері. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 3 (78). С. 43-52.

10. Подковенко Т. Національна безпека України: аксіологічний та правовий аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 1 (25). С. 11-18. DOI:10.35774/app2021.01.011.

11. Фурашев В. М. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки України. *Інформація і право : наук. журн.* 2014. N 1. С. 59-67.

12. Чалапко В.В. Інформаційна безпека: до проблеми місця й ролі в системі національної безпеки. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2021. № 4(51). С. 83-95.

13. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. Київ: НІСД, 2016. 528 с.

14. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. для вищих навч. закладів / Н.Р. Нижник [та ін]. К. : Преса України, 2000. 304 с.

15. Основи біобезпеки (екологічний складник) : навч. посіб. / Л.П. Новосельська, Т.Г. Івашенко, В.П. Гандзюра, О.П. Кулінич ; за заг. наук. ред. д.б.н. О.І. Бондаря. К. : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 180 с.

16. Кланца А.І. Охорона здоров'я як структурна складова національної безпеки держави : дис. ... докт. наук з держ. управл. : 25.00.02. Київ, 2019. 571 с.

17. Андрощук Г. О. Національна безпека: охорона здоров'я, пандемія (COVID-19) і світова торгівля підробленими фармпрепаратами (ч. 1). *Наука, Технології, інновації*. 2021. № 1(17). С. 52-61.

18. Андрощук Г. О. Національна безпека: охорона здоров'я, пандемія (COVID-19) і світова торгівля підробленими фармпрепаратами (ч. 2). *Наука, Технології, інновації*. 2021. № 2(18). С. 52-62.

19. Величко М. В. Принципи біологічної безпеки та біологічного захисту як засади фундаментальної основи державної системи протидії біологічним загрозам національній безпеці України. *Юридична Україна*. 2021. № 2. С. 19-30. DOI 10.37749/2308-9636-2021-2(218)-3

20. Михайліченко Т. О. Епідемічна безпека як складова частина національної безпеки. Реформування кримінального законодавства крізь призму історичного надбання : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 18 берез. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 155 с. С. 82-85.

21. Шевчук О.М. COVID-19 як загроза національній безпеці України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 210-213. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-1/51>

22. W. Aldis. Health security as a public health concept: a critical analysis. *Health Policy and Planning*. 2008. vol. 23, No. 6. P. 369-375.

23. David P Fidler. Public Health and National Security in the Global Age: Infectious Diseases, Bioterrorism, and Realpolitik. *George Washington International Law Review*. 2003. URL: <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/416>

24. James G. Hodge, Kim Weidenaar. Public Health Emergencies as Threats to National Security. *Journal of National Security Law & Policy*. 2017. Vol. 9. P. 81-94. URL: https://jnslp.com/wp-content/uploads/2017/04/Public_Health_Emergencies_as_Threats_to_National_Security_FINAL.pdf

25. Susan Peterson. Epidemic Disease and National Security. *Security Studies*. 2002. 12(2). P. 43-81 DOI:10.1080/09636410212120009

26. Andrew T. Price-Smith. The Health of Nations: Infectious Disease, Environmental Change, and Their Effects on National Security and Development. *Pierce L. Rev.* 129. 2002. DOI:10.7551/mitpress/3454.001.0001

27. Barry M. Popkin. Is the Obesity Epidemic A National Security Issue Around The Globe? *Curr Opin Endocrinol Diabetes Obes*. 2011 Oct; 18(5). P. 328–331. doi:10.1097/MED.0b013e3283471c74

28. Статистика ВІЛ і ТБ в Україні: червень 2021 р. 13.07.2021. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://phc.org.ua/news/statistika-vil-i-tb-v-ukraini-cherven-2021-roku>

29. Статистика ВІЛ і ТБ в Україні: червень 2022 р. 11.07.2022. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://www.phc.org.ua/news/statistika-vil-i-tb-v-ukraini-cherven-2022-roku>

30. European Centre for Disease Prevention and Control. Operational considerations for the provision of the HIV continuum of care for refugees from Ukraine in the EU/EEA. 5 July 2022. Stockholm: ECDC; 2022. // URL: <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Operational-considerations-provision-HIV-care-for-Ukraine-refugees.pdf>

31. В Україні «червоними» залишається п'ять областей, «жовтих» – чотири. Укрінформ: Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3408290-v-ukraini-cervonimi-zalisautsa-pat-oblastej-zovtih-cotiri.html>

32. Plummer R. Monkeypox: WHO declares highest alert over outbreak. 23 July 2022. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/health-62279436>

33. European Centre for Disease Prevention and Control/WHO Regional Office for Europe. HIV/AIDS surveillance in Europe 2021 – 2020 data. Stockholm: ECDC; 2021. URL: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/hiv-aids-surveillance-europe-2021-2020-data>

34. Health Cluster Ukraine. Public Health Situation Analysis (PHSA). Last update – July 2022. URL: <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/ukraine/document/ukraine-public-health-situation-analysis-phsa-long-form-01-aug-2022-en?fbclid=IwAR027OnZyoBDOldSuzydxPdOme3XW8WdzT3549LyRcyeHA-WVlx09fJPF9I>

35. О дополнительных мерах по профилактике холеры в Российской Федерации : постановление главного государственного санитарного врача РФ от 26.04.2022 г. № 14. URL: <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1541662/>

36. Emergency in Ukraine: External Situation Report #16, published 30 June 2022. World Health Organization. 2022. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-EURO-2022-5152-44915-65208>

37. Загородній М. У Маріуполі критична ситуація через масові поховання та відсутність питної води – головний лікар. *Українська правда*. 06.06.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2022/06/6/248969/>

38. Hunder M. Cholera and other diseases could kill thousands in Ukraine's Mariupol – mayor. June 10, 2022. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/cholera-other-diseases-could-kill-thousands-ukraines-mariupol-mayor-2022-06-10/>

39. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України; Доктрина від 24.09.2015 № 555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/555/2015>

40. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України; Стратегія від 25.03.2021 № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/121/2021>

41. Global Surveillance for human infection with novel coronavirus (2019-nCoV): interim guidance, 31 January 2020. World Health Organization. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330857>

42. Zabuha Yu. Yu., Mykhailichenko T.O., Rak S.V. Legal Regulation Of Epidemic Safety Under the Covid-19 Pandemic Conditions in Some Post-Soviet Countries and Poland. *Wiadomości Lekarskie*. 2020. № 73 (12 cz 2). P. 2758-2767.

43. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів», положень частин першої, третьої статті 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»»: Рішення Конституційного суду України від 28.08.2020 № 10-р/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v010p710-20>

44. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік від 09.12.2020 № 1236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1236-2020-%D0%BF>

45. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236 і від 29 червня 2021 р. № 677 : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/229-2022-%D0%BF>

46. Карантинні заходи. МОЗ України. URL: <https://covid19.gov.ua/karantynni-zakhody>

47. Coronavirus. Country Ukraine. URL: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/ukraine/>

48. Коронавірус в Україні: у МОЗ заявили, що рівень захворюваності зростає, є летальні випадки. 10.08.2022. Слово і діло : аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/08/10/novyna/suspilstvo/koronavirus-ukrayini-moz-zayavyly-riven-zaxvoryuvanosti-zrostaye-ye-letalni-vypadky>

49. США передали Україні майже 500 тисяч доз вакцини від коронавірусу. 25.07.2022. Слово і діло : аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/25/novyna/svit/ssha-peredaly-ukrayini-majzhe-500-tysyach-doz-vakcyny-koronavirusu>

50 Житний О. О., Ємельяненко В. В. Проблеми дії у часі та просторі кримінально-правових засобів забезпечення епідемічної безпеки. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи* : матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 101-105

51. Пономаренко Ю. А. Про деякі законодавчі новели кримінальної відповідальності за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи* : матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 237-240.

53. Стрельцов Є., Стрельцов Л. Корона-вірус і кримінальне право: парадоксальність чи доречність їх спільного аналізу? *Юридичний вісник України*. 2020. № 16-17. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/koronavirus-i-kryminalne-pravo-paradoksalnist-chy-dorechnist-yih-spilnogo-analizu/>

54. Філей Ю. В. Ефективність кримінально-правової санкції за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325 КК України). *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи* : матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 288-290.

55. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 07.04.2021 р. у справі № 646/2261/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

56. Вирок Сумського районного суду Сумської області від 09.02.2021р. у справі № 587/164/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

57. Сидоренко А.С. Загальні питання охорони праці медичних працівників в сучасних умовах. *Проблеми та стан дотримання і захисту прав людини в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 20-21 серпня 2021 р.). Львів: Західно-українська організація «Центр правничих ініціатив», 2021.С. 73-76.

58. Сидоренко А.С. Безпека праці медичних працівників в умовах поширення пандемії COVID-19 (аналіз практичних рекомендацій міжнародних організацій). *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / редкол.: В. С. Батиргарєєва (голов. ред.) та ін. Харків : Право. 2021. Вип. 42. С. 60-66.

59. Gutorova, N., Zhytnyi, O., Soloviov, O. Falsification of Medical Products: Criminal Law Mechanism Combating Threats to Public Health. *Wiadomości Lekarskie*. 2019. LXXII (5 (I)). P. 856-861.

Information about the authors:

Gutorova Natalia Oleksandrivna,

Doctor of Law, Professor at the Department of Criminal Law and
Criminal Law Disciplines

Poltava Law Institute of the Yaroslav Mudryi National Law University
5, Pershotravnevy avenue, Poltava, 36000, Ukraine

Zabuha Yuliia Yuriivna,

Ph.D. (Law), Assistant Professor at the Department of Criminal Law № 1
Yaroslav Mudryi National Law University
77, Pushkinska street, Kharkiv, 61024, Ukraine

Mykhailichenko Tetiana Oleksandrivna,

Ph.D. (Law), Associated Professor at the Department of Criminal Law and
Criminal Law Disciplines

Poltava Law Institute of the Yaroslav Mudryi National Law University
5, Pershotravnevy avenue, Poltava, 36000, Ukraine